مجـــلهی توســـعهی آمـــوزش در علـــوم پزشـــکی

دورهی ۵ ، شماره ۹ ، پاییز وزمستان ۹۱، صفحات ۵۲ تا ۶۲

بررسی ویژگی‌های تدریس اثربخش ازدیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

دکترسید جلیل میرمحمدی میبدی[۱]، دکترسید سعید مظلومی محمود آبادی[۲] ، زهرا شریف پور[۳]، حسن شهبازی[۳]، اعظم محمدلو[۳]

نویسندهی مسوول: یزد، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد،دانشکدهی بهداشت zahrasharifpoor@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: *تدریس اثربخش، مجموعه رفتارهای معلم است که باعث دستیابی به اهداف آموزشی و بهبود بخشیدن به کیفیت آموزش می‌شود. بازخورد دانشجویان به عنوان مشتریان اصلی در آموزش ، که برخی آن را تنها اطلاعات ملموس برای ارزشیابی فعالیت اساتید می‌دانند، اطلاعات ویژه‌ای را دراختیار مدرس قرار می‌دهد که وی می‌تواند در بهبود عملکرد و اثربخشی خود از آن‌ها بهره گیرد؛ لذا برآن شدیم ویژگی های تدریس اثربخش را از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد مورد بررسی قرار دهیم.*

روش بررسی: *مطالعهی حاضر توصیفی _ تحلیلی از نوع مقطعی می باشد.جامعهی مورد بررسی ۲۵۶ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی یزد بود. ابزار جمع آوری دادهها پرسشنامه بود که روایی و پایایی آن در مطالعات قبلی مورد تایید قرار گرفته بود، روش نمونه گیری چندمرحله ای طبقه ای بوده که پس از جمع آوری با استفاده از آزمون‌های آماری Chi square، ANOVA و T-test مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.*

یافته‌ها: *نتایج این مطالعه نشان داده که اولویت‌های حیطه‌های تدریس اثربخش ازدیدگاه دانشجویان به ترتیب ارتباط بین فردی، مهارت های تدریس، ویژگی‌های فردی، مهارت ارزشیابی ورعایت قوانین آموزشی بود و به طورکلی مهم‌ترین ویژگی‌های تدریس اثر بخش به ترتیب تسلط برموضوع درس(۲/۷۶)، لحن وکلامی احترام آمیز(۲/۷۳) و حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او(۲/۷)بود.*

نتیجه‌گیری: *با توجه به نظرات دانشجویان پیشنهاد می‌شود برگزاری کارگاه‌ها و دوره های آموزشی مناسب و هدفدار جهت بهبود فرایند یاددهی- یادگیری و آشنایی اساتید با روش‌های نوین و موثر تدریس و استراتژی‌های آموزشی مبتنی بر تحقیقات همچنین تقویت مهارت های ارتباطی مدرسین و توجه به مولفه های این حیطه در گزینش، جذب و ارزشیابی آن‌ها پیشنهاد می‌گردد.*

واژگان کلیدی: ***تدریس اثربخش، دیدگاه، دانشجویان، یزد***

۱- دانشیار طب کار، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

۲- استاد آموزش بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

مقدمه

درجامعه‌ی امروز، آموزش و پرورش و دانشگاه از ارکان اصلی توسعه و پیشرفت در ابعاد مختلف به شمار می‌روند (۲و۱) و تحول اساسی و پایدار در هر جامعه ای در گرو متحول شدن نظام آموزش و پرورش آن جامعه می‌باشد(۳) ؛ به عبارت دیگر شاید بتوان گفت رشد و شکوفایی هر یک از علوم کشورهای جهان، بستگی به کیفیت عرضه‌ی آن از سوی مراکز آموزشی به ویژه آموزش عالی و چگونگی نظام انتقال اطلاعات برنامه‌ریزی شده آموزشی به فراگیران دارد(٤و۲) .

هنگامی که سخن از آموزش و پرورش یا آموزش عالی به میان می آید، مفاهیمی همچون معلم و به ویژه تدریس به مراتب بیشتر از سایر متغیرهای مربوط نمایان می شود، تا آنجا که حتی عده‌ای تدریس را مترادف با آموزش و پرورش تلقی کرده‌اند(۱).

آموزش کار آسانی نیست (۵) و به مراتب بیشتر از انتقال ساده اطلاعات می باشد(٦). تدریس فعالیتی آگاهانه و هدفدار است که نیاز به استفاده و تلفیق حرکت‌ها و فعالیت‌های ویژه در موارد و زمینه‌های خاص، مبتنی بر دانش و درک فراگیران وایجاد تغییر در آن‌ها می‌باشد(۵و۱)که توسط معلم طراحی، اجرا و ارزشیابی می‌شود(۷). لذا مدرسین نیاز به شناخت چالش‌های رو در روی فراتر رفتن از انتقال صرف اطلاعات در آموزش موثر دارند(۸).

کیفیت آموزش فرایندی چند بعدی است و دارای پیامدهای کوتاه مدت و طولانی مدت می‌باشد ؛ لذا اثربخشی آن نیز باید از جنبه‌های متعددی بررسی شود(۱۱-۹) و این امر مستلزم نگاه جدی به تمام عوامل درگیر با فرآیند یاددهی-یادگیری است(۱۲).

هنگامی که از تدریس اثربخش صحبت می‌شود منظور ما عملکرد موثر معلمان می‌باشد و موفقیت در تدریس اثربخش کار آسانی نیست (۱۳). تدریس در محیط دانشگاه همیشه اثربخش نیست (١٤) امروزه مدرسان با گروه‌ها و مشخصات دموگرافیک متنوع‌تر و پیچیده‌تر و همچنین با توانایی مختلف فراگیران نسبت به هر زمان دیگر روبرو هستند و در صورتی می‌توانند پاسخگوی نیازهای منحصر به فرد این فراگیران باشند که با ویژگی‌های خاص آنان آشنا بوده و روش‌های تدریس خود را با نیازها و امکانات فردی و گروهی فراگیران هماهنگ کرده ، جهت رفع نارسایی‌های روش خود و اصلاح وبهبود آن گام بردارد ولی به دلایل مختلفی آن‌ها به اندازه‌ی کافی پاسخگوی این شرایط نیستند (١٦و١٥،٥) .

گرچه مدرسان دانشگاهی معمولاً از نظر دانش محتوایی مرتبط با رشته‌ی خودشان قوی هستند، اما بسیاری از آن‌ها دانش محدودی درباره‌ی نظریه‌ها و الگوهای تدریس دارند(١٤). ابتدایی‌ترین تعریف تدریس اثربخش عبارت از توانایی معلم برای کمک کردن به فراگیران در رسیدن به استانداردهای بالا می‌باشد(۱۷) ؛ به عبارت دیگر مجموعه‌ی رفتارهای معلم است که باعث دستیابی به اهداف آموزشی و یادگیری بهتر فراگیر می‌شود(۱۹و۱۸) و در آموزش عالی نیز تدریس اثر بخش معمولاً با ارتقای فرصت های یادگیری اثربخش برای دانشجویان تعریف می‌شود(١٤). تدریس اثربخش باید منظم و برانگیزاننده باشد و موجب ارتقای انگیزه، نشاط، نوآوری و افزایش کارآیی استاد و دانشجو شود(۱۹و۱۸،۱).

استادان گران‌بهاترین رکن دانشگاه و نظام آموزش عالی(۲۰و۱۹،۱۲) و اساسی ترین عامل برای ایجاد موفقیت در تحقق اهداف آموزشی می‌باشند(۲۲و۲۱،۳). در حال حاضر بیشتر از همیشه پژوهش‌هایی جهت راهنمایی در مورد ویژگی‌های تدریس و استاد موثر که به عملکرد مطلوب فراگیران کمک می‌کند، وجود دارد(۲۳) و مطالعات مختلفی به وضوح نشان داده‌اند که کیفیت تدریس عمده‌ترین تعیین کننده یادگیری و پیشرفت فراگیران می‌باشد(۲۷-۲٤و۱۳،۱۰) تدریس اثربخش با تربیت و آماده سازی معلم اثربخش آغاز می شود(۲۳). معلمان اثر بخش، مشتاق و دارای انگیزه و

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

نگرش مثبتی نسبت بـه آمـوزش بـوده ، آن را در رفتـار خـود منعکس کرده ، جهت بهبود آن تلاش می‌کنند(۲٦) و با ایجـاد قوانین واضح و روتین و سیستم پاداش در کلاس درس اجازه نمی‌دهند که ذهن دانش آموزان از کلاس منحـرف شـود(۲۸). بهـره‌وری دانشـجویان نیـز از آمـوزش مـوثر در راهبردهـای یادگیری فقط مختص به داخل کلاس درس نمی‌باشـد(۲۹و۸) و تاثیر آن می‌تواند چندین سال باشد همچنان کـه تـاثیر یـک معلم غیراثر بخش نیز چندین سال است(۲٦).

ارزیـابی و سـنجش کیفیـت تـدریس مشـکل اسـت(۱۷) کـه مهم‌ترین علت آن نداشتن شاخص‌های تـدریس اثـربخش در آموزش دانشگاه‌ها می باشد(۱۹و۱۸،۱۵). اثربخشی تـدریس و عملکرد مدرسین باید با روش‌های دقیق، معتبر، قابل اعتمـاد و عادلانه‌ای که در ارتباط با دانش معلم و عملکردهـایی کـه بـا یادگیری فراگیران مرتبط اسـت ارزیـابی شـود(۳۰و۲۷). هـیچ شاخصی به تنهایی نمی‌تواند اثربخشی اساتید را ارزیـابی کنـد ولی ترکیبی از شاخص‌ها می‌توانـد مفیـد باشـد(۳۰) ارزیـابی اثربخشـی معلمـان از طریـق راه‌هـای مختلفـی مثـل مـدیران، معلمان و فراگیران صورت می‌گیرد(۱۰و۹).

یکـی از روش‌هـای تعیـین شـاخص‌هـای تـدریس اثـربخش نظرخـواهی از دانشـجویان مـی باشـد(۳۱و۱۹،۱۵،۳). اکثـر محققین شـواهد و دلایـل زیـادی مبنـی بـر صـحت و اعتبـار نظرات دانشجویان در مورد اساتید و کیفیت عملکرد آموزشـی آنان ارایه داده‌اند(۳۱و۲۱). در طی پژوهشی بیش از ۷۲ درصد از دانشجویان اظهار داشته‌اند در بیان نظراتشان درباره‌ی اساتید صـداقت داشـتند(۲۱) ؛ همچنـین در مطالعـه‌ی شـکورنیا و همکاران(۳۱) نیز نزدیک به ٦٦ درصـد از دانشـجویان همـین عقیده را داشتند. در مطالعه‌ی رئوفی و همکاران(۱۲) بـیش از ۵۲ درصـد از اسـاتید و ٤۰ درصـد از دانشـجویان شـیوه‌ی نظرخـواهی از دانشـجو بـرای ارزیـابی اسـاتید را مناسـب مـی‌دانسـتند و همچنـین در مطالعـات غفوریـان(۳۲) و آربونی(۳۳) نیز بیش از نیمی از اساتید موافق بودند. لذا بـر آن شده‌ایم ویژگی‌های تدریس اثربخش را از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد را بررسی کنیم.

روش بررسی

مطالعه‌ی حاضر یک مطالعه‌ی توصیفی-تحلیلی به صورت مقطعی بود که در زمستان سال ۱۳۹۰در دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد انجام گرفت. جامعه‌ی مـورد بررسـی ۲٦۵ نفر از دانشجویان این دانشـگاه کـه در دانشـکده‌هـا و مقـاطع مختلف مشغول تحصیل بوده که به طور چند مرحلـه طبقـه‌ای انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بـوده کـه توسط رمضانی و درتاج راوری(۲۱) در کرمان استفاده شد کـه این پرسشنامه شامل دو بخش بوده کـه بخـش اول آن مربـوط به ویژگی های فردی دانشجویان (سن، جنس، مقطع تحصیلی، ترم تحصیلی و دانشکده‌ی محل تحصیل) و بخش دوم آن نیز شـامل ۳٤ سـوال بـوده کـه در ۵ حیطـه ارتبـاط بـین فـردی (۵ سوال)، مهـارت هـای تـدریس(۱۲ سـوال)، ویژگـی هـای فردی(۹ سوال)، مهارت ارزشیابی(٤ سوال) و رعایـت قـوانین آموزشی(٤ سوال) گروه بنـدی شـدند. پرسشـنامه در مقیـاس لیکرت سه گزینه‌ای به صورت کم اهمیت، با اهمیت، مهم کـه به ترتیب امتیاز ۱ تا ۳ بـه آنهـا اختصـاص داده شـد طراحـی گردید. از مجموع ۳۰۰ پرسشنامه‌ای که توزیع شد ۲۵٦ مـورد توسط دانشجویان تکمیل و برگشت داده شد که با اسـتفاده از آزمـون هـای آمـاری ANOVA و T-test مـورد تجزیـه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

۱۱۳نفر(٤٤/۱درصد) از نمونه‌ها پسر و بقیـه دختـر بـوده کـه میـانگین سـنی دانشـجویان پسـر ۲/۲۸±۲۱/٤۲ و دختـر ۲/۳۰±۲۱/٤٦ بـود. ۷٤ نفـر(۲۹/۱ درصـد) از دانشـجویان در دانشـکده‌ی پزشـکی، ۷٤ نفـر(۲۹/۱ درصـد) دانشـکده‌ی بهداشت، ٤۸ نفر(۱۸/۸ درصد) دانشکده‌ی پیراپزشکی و بقیـه

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

از سایر دانشکده‌ها بودند. ۱۴۱ نفر(۵۵/۱ درصد) از آن‌ها در مقطع کارشناسی، ۱۷ نفر(۶/۶درصد) در مقطع ارشد، ۹۵ نفر(۳۷/۱ درصد) در مقطع دکتری و۳ نفر(۱/۲درصد) در مقطع PhD مشغول تحصیل بودند.

۲۸/۹ درصد از دانشجویان در ترم اول و دوم تحصیلی، ۲۹/۷ درصد در ترم سوم و چهارم، ۲۸/۶ درصد در ترم پنجم و ششم و به جز ۶/۶ درصد از دانشجویانی که ترم تحصیلی خود را عنوان نکردند. بقیه در سال چهارم یا بالاتر بودند.

یافته‌های این تحقیق نشان داده که ازدیدگاه دانشجویان به ترتیب ارتباط بین فردی، مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی، مهارت ارزشیابی ورعایت قوانین آموزشی مهم‌ترین حیطه‌های تدریس اثربخش بود(جدول ۱).

جدول۱: میانگین نمرات و انحراف معیار نظرات دانشجویان درحیطه های مورد بررسی

حیطه‌ها	میانگین	انحراف معیار
ارتباط بین فردی	۲/۴۹	۰/۳۵
مهارت تدریس	۲/۴۲	۰/۳۲
ویژگی‌های فردی	۲/۳۶	۰/۲۹
مهارت ارزشیابی	۲/۲۷	۰/۴۷
رعایت قوانین آموزشی	۲/۱۳	۰/۵۹

اختلاف دیدگاه بین دانشجویان دختر و پسر در حیطه‌های مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی، مهارت ارزشیابی ورعایت قوانین آموزشی از لحاظ آماری معنی‌دار بوده است(به ترتیب: P=۰/۰۰۰۱>، P=۰/۰۴۵، P=۰/۰۲۹، P=۰/۰۰۰۱>). همچنین مقطع تحصیلی با ویژگی‌های فردی(P=۰/۰۴۱) و مهارت ارزشیابی(P=۰/۰۲۴) و سن با مهارت تدریس(P=۰/۰۲۳) اختلاف معنی‌داری داشت.

دانشجویان درحیطه‌ی ویژگی‌های فردی، لحن وکلام احترام آمیز استاد(۲/۷۳) و نگرش استاد نسبت به رشته‌ی تحصیلی(۲/۶۸) را دارای بیشترین و رتبه‌ی دانشگاهی مدرس(۱/۹۳) و قاطعیت و سخت‌گیری استاد(۱/۹۷) را کمترین تاثیر در تدریس اثر بخش می دانستند. همچنین تسلط استاد بر موضوع درس(۲/۷۶) و کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجویان(۲/۵۸) را بیشترین و پرسیدن سوال از دانشجو در جریان تدریس(۲/۰۹) و استفاده از وسایل کمک آموزشی(۲/۱۹) را با کمترین تاثیر در تدریس اثربخش در ارتباط با مهارت‌های تدریس مطرح کردند(جدول ۲).

در حیطه‌ی ارتباط بین فردی، حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او(۲/۷) و برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجو(۲/۵۶) بیشترین و در دسترس بودن استاد در ساعات غیر کلاسی(۲/۲۴) کمترین تاثیر در تدریس اثربخش عنوان شد(جدول ۲).

دانشجویان در حیطه‌ی مهارت‌های ارزشیابی قضاوت درست و رعایت اعتدال(۲/۵۶) بیشترین و برگزاری کوئیز یا امتحان نیم ترم(۲/۱۰) را کمترین تاثیر در تدریس اثربخش عنوان کردند و در نهایت در حیطه‌ی رعایت قوانین آموزشی که از نظر نمونه ها دارای کمترین اهمیت نسبت به دیگر حیطه‌ها بود. حضور به موقع استاد در کلاس درس(۲/۴۳) را دارای بیشترین و رعایت آیین نامه‌ی آموزشی(۱/۹۲) و انجام حضور و غیاب درکلاس(۱/۹۳) را دارای کمترین تاثیر در تدریس اثربخش می دانستند(جدول ۲).

و به طورکلی مهم‌ترین ویژگی‌های تدریس اثر بخش به ترتیب تسلط برموضوع درس، لحن وکلام احترام آمیز و حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او و کم اهمیت ترین ویژگی ها نیز رتبه‌ی دانشگاهی مدرس، انجام حضور و غیاب در کلاس و رعایت آیین‌نامه آموزشی بود (جدول ۲).

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

جدول۲: میانگین نمرات و انحراف معیار نظرات دانشجویان در مورد ویژگی‌های یک مدرس اثربخش

حیطه	ویژگی‌ها	میانگین	انحراف معیار	اولویت
ویژگی های فردی	دارای لحن وکلامی احترام آمیز	۲/۷۳	۰/٤۸	۱
	نگرش مدرس نسبت به رشته‌ی تحصیلی	۲/٦۸	۰/۵۵	۲
	ظاهرآراسته	۲/۵۷	۰/۵۹	۳
	انتقادپذیر و منطقی بودن	۲/۵۵	۰/۵٤	٤
	شوخ طبعی و بشاش	۲/٤٤	۰/٦	۵
	ارزش های مذهبی	۲/۲۷	۰/۷۱	٦
	سابقه‌ی طولانی تدریس	۲/۱۲	۰/۷۱	۷
	قاطعیت و سخت گیری	۱/۹۷	۰/٦٤	۸
	رتبه‌ی دانشگاهی مدرس	۱/۹۳	۰/۷۵	۹
ارتباط بین فردی	حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او	۲/۷	۰/۵۱	۱
	برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجو	۲/۵٦	۰/۵۳	۲
	توجه به بازخورد دانشجو	۲/۵۱	۰/۵۷	۳
	هدایت دانشجوبه سمت تقویت صلاحیت های حرفه ای	۲/٤۵	۰/٦	٤
	در دسترس بودن در ساعات غیرکلاس	۲/۲٤	۰/٦۳	۵
مهارت های تدریس	تسلط برموضوع درس	۲/۷٦	۰/٤۹	۱
	کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سؤالات دانشجو	۲/۵۸	۰/۵۹	۲
	توانایی در برقراری ارتباط موضوع درسی با وظایف شغلی آینده دانشجو	۲/۵۲	۰/۵٦	۳
	ارایه‌ی مطالب درسی به صورت پیوسته و مفهوم دار	۲/۵	۰/٦	٤
	استفاده از روش‌های تدریس برای پرورش تفکر انتقادی و خلاق	۲/٤۸	۰/۵۹	۵
	داشتن طرح درس و بیان آن برای دانشجو	۲/٤٦	۰/٦۱	٦
	ایجاد انگیزه در دانشجو برای مطالعه و تحقیق	۲/۳۹	۰/٦۳	۷
	معرفی منابع مورد استفاده جهت تدریس	۲/۳۹	۰/٦٤	۸
	استفاده از روش‌های مختلف آموزشی جهت ایجاد تنوع در تدریس	۲/۳۸	۰/٦۳	۹
	مشارکت دادن دانشجو در مباحث درسی	۲/۲۷	۰/٦۳	۱۰
	استفاده از وسایل کمک آموزشی	۲/۱۹	۰/٦٤	۱۱
	پرسیدن سوال از دانشجو در جریان تدریس	۲/۰۹	۰/٦۷	۱۲
مهارت ارزشیابی	قضاوت درست و رعایت اعتدال	۲/۵٦	۰/۵٤	۱
	برگزاری امتحان جامع و دقیق پایان ترم	۲/۳۲	۰/۷۳	۲
	ارزشیابی در شروع و پایان هر مبحث درسی	۲/۱۱	۰/۷٦	۳
	برگزاری کوییز یا امتحان نیم ترم	۲/۱	۰/۷۵	٤
رعایت قوانین آموزشی	حضور به موقع در کلاس	۲/٤۳	۰/٦۷	۱
	رعایت طول زمان کلاس	۲/۲۵	۰/۷۵	۲
	انجام حضور و غیاب در کلاس	۱/۹۳	۰/۸۲	۳
	رعایت آیین نامه‌ی آموزشی(غیبت مجاز دانشجو...)	۱/۹۲	۰/۷۸	٤

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

بحث

اطمینان از مدرس و تدریس اثربخش در هر سال و در هرکلاسی، اولین مسوولیت هر سیستم آموزش پرورش و آموزش عالی می‌باشد(۹). با توجه به پیشرفت فناوری و ورود به عصر فرا صنعت لازم است فرایند یاددهی-یادگیری در مدارس و دانشگاه‌ها نیز با این تحولات هماهنگ گردد و از راهبردهای سنتی انتقال اطلاعات به سمت راهبردهای آموزشی جدید مساله مداری و مشکل گشا که می تواند منجر به رشد توانایی های خلاق دردانش آموزان ودانشجویان گردد حرکت نماید(۱٦). امروزه مشخص گردید که آموزش به روش سخنرانی و یادگیری به روش حافظه‌ای، هرگزجوابگوی پیشرفت تحصیلی کشور نخواهد بود(۳٤).

در مطالعه‌ی رمضانی و همکاران (۲۱) ازدیدگاه دانشجویان به ترتیب ارتباط بین فردی، مهارت‌های تدریس، ویژگی‌های فردی، مهارت ارزشیابی ورعایت قوانین آموزشی مهم‌ترین حیطه‌های تدریس اثربخش بوده که با این تحقیق کاملاً مطابقت دارد.

ترم تحصیلی و سن دانشجویان با دیدگاه آن‌ها درباره‌ی تدریس اثربخش مشابه مطالعات عسگری(۱۸) و مظلومی(۲۲) اختلاف معنی داری نداشت.

دانشجویان درحیطه‌ی ویژگی‌های فردی، لحن وکلام احترام آمیز استاد و نگرش استاد نسبت به رشته‌ی تحصیلی را دارای بیشترین و رتبه‌ی دانشگاهی مدرس و قاطعیت و سخت‌گیری استاد را کمترین تاثیر در تدریس اثربخش می‌دانستند. لارسون و نودینگ روی اهمیت رابطه‌ی احترام آمیز و مهربانانه بین معلم و فراگیران تاکید کردند و اعتقاد داشتند که کل برنامه‌های مدرسه باید بر این اصول استوار باشد(۲۹). همچنین فیلیپ (٦) نیز معلمی را موثر می‌داند که با فراگیران رابطه‌ی توام با احترام متقابل داشته باشد.در مطالعه‌ی درگاهی و همکارانش(۳) قاطعیت و جدی بودن در اداره‌ی کلاس، در حیطه‌ی توانایی عمومی استاد کم اهمیت ترین معیار یک استاد توانمند بود.

مظفری(۱۵) به نقل از تاوار عنوان می کند که دانشجویانی که مشروط می‌شوند علت آن را تدریس استاد به خصوص تسلط بر موضوع درس تلقی می کنند و با توجه به مطالعه‌ی حاضر و مطالعات مختلف انجام شده در نقاط مختلف کشور از قبیل اردبیل(۱۵)،تهران(۳)، کرمان(۲۱)و لرستان(۱۲) شاید بتوان عنوان کرد که از نظر دانشجویان سراسر کشور تسلط بر موضوع درس مهم‌ترین ویژگی یک استاد موثر می باشد. در مطالعه‌ی حاضر تسلط استاد بر موضوع درس و کوشش جهت تفهیم درس و پاسخ به سوالات دانشجویان بیشترین و پرسیدن سوال از دانشجو در جریان تدریس و استفاده از وسایل کمک آموزشی کمترین تاثیر در تدریس اثربخش در ارتباط با مهارت های تدریس را داشتند. رابینسون نیز معتقد است یکی از اولین و مهمترین ویژگی یک استاد موثر تسلط بر موضوع می‌باشد(٦) و از طرفی هر چند بهره‌گیری اساتید از وسایل کمک آموزشی در فرآیند تدریس، موجب افزایش کارایی آن ها در تدریس می شود و یادگیری مطالب را برای فراگیران عینی تر، جذاب تر، و عمیق تر و پایدارتر می‌کند ولی بر اساس نتایج این مطالعه و همچنین درگاهی و همکاران(۳) از دیدگاه دانشجویان در حیطه مربوطه کمترین امتیاز را در ویژگی های تدریس اثربخش داشته است.

برای استادان تنها داشتن دانش کافی نیست، بلکه برقراری یک ارتباط موثر و مناسب موجب ایجاد انگیزه و حتی پیشرفت تحصیلی در دانشجویان می‌گردد(۱۸). یافته های این پژوهش نشان داده که در حیطه‌ی ارتباط بین فردی، حفظ شخصیت دانشجو و احترام به او و برقراری ارتباط صمیمانه با دانشجو با بیشترین و در دسترس بودن استاد در ساعات غیر کلاسی با کمترین تاثیر در تدریس اثربخش عنوان شد. گرانت و

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

همکارانش(۲۶) رابطه‌ی مثبت و احترام آمیز مدرس را عاملی جهت نفوذ آموزش در فراگیران و همچنین در مطالعه‌ی رمضانی و همکارانش(۲۱) به عنوان تعیین کننده میزان مشارکت فراگیر در کلاس عنوان شد. مورپی و همکارانش نیز یکی از ویژگی‌های معلمان اثربخش را احترام به دانشجویان عنوان کردند(۱۳). در مطالعه‌ی رمضانی و همکارانش(۲۱) اساتید دانشگاه در دسترس بودن مدرس در ساعات غیر کلاس را کم اهمیت می‌دانستند.

نتایج این مطالعه نشان داد که از دیدگاه دانشجویان در حیطه‌ی مهارت های ارزشیابی قضاوت درست و رعایت اعتدال بیشترین و برگزاری کوییز یا امتحان نیم ترم کمترین تاثیر در تدریس اثربخش را دارند. رمضانی و همکارانش(۲۱) عنوان می کنند که دانشجویان خارج از کشور مهارت و قضاوت عادلانه و درست استاد را مهم‌ترین ویژگی یک مدرس توانمند و موثر می‌دانند. در مطالعه‌ی درگاهی و همکارانش(۳) نیز در حیطه‌ی توانایی‌های بعد تدریس، برگزاری امتحان جامع و دقیق در پایان ترم دارای بیشترین اهمیت و برگزاری کوئیز یا امتحان نیم ترم کمترین اهمیت را داشته است.

برلو علاقه به رعایت نظم و مقررات آموزشی، را یکی از مهم‌ترین مولفه‌های یک مدرس می داند(۲۱). در مطالعه‌ی حاضر در حیطه‌ی رعایت قوانین آموزشی، حضور به موقع استاد در کلاس درس دارای بیشترین و رعایت آیین نامه‌ی آموزشی و انجام حضور و غیاب در کلاس کمترین تاثیر را در تدریس اثربخش می‌دانستند. در مطالعه‌ی رمضانی و همکارانش(۲۱) نیز انجام حضور و غیاب در کلاس کم اهمیت ترین ویژگی مدرس بود.

با توجه به اینکه دانشجویان گزینه های قاطعیت و سخت‌گیری استاد، برگزاری امتحان میان ترم و نیز انجام حضور و غیاب را در حیطه های مختلف دارای کمترین تاثیر در تدریس اثربخش می‌دانستند و این موارد در مطالعات مختلف عنوان شده فوق به تایید رسید، می‌توان عنوان کرد که مدرسین و دانشجویان به دو دید متفاوت به این موارد نگاه می‌کنند مدرسین این موارد را به دید مرور مطالب درسی هر جلسه تا قبل از جلسه‌ی بعدی و جلوگیری از جمع آوری مباحث برای مطالعه در شب امتحان می‌باشد، در حالی که بسیاری از دانشجویان در دوران تحصیلی خود بیشتر دنبال راحت طلبی هستند؛ به طور مثال در مطالعه‌ی رمضانی و همکارانش(۲۱) در حالی که قوانین آموزشی از دید دانشجویان کمترین اهمیت را داشت از دید مدرسین یکی از مهم‌ترین موارد موثر در تدریس اثر بخش عنوان شد که می‌تواند موید هدفدار بودن مدرسین و راحت طلبی دانشجویان باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های این مطالعه برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی مناسب و هدفدار جهت بهبود فرآیند یاددهی- یادگیری و آشنایی اساتید با روش‌های نوین و موثر تدریس و استراتژی‌های آموزشی مبتنی بر تحقیقات همچنین تقویت مهارت‌های ارتباطی مدرسین و توجه به مولفه‌های این حیطه درگزینش، جذب و ارزشیابی آن‌ها پیشنهاد می‌گردد.

تقدیر و تشکر

مقاله‌ی حاضر برگرفته از طرح پژوهشی مصوب با عنوان "مقایسه‌ی ویژگی‌های تدریس اثربخش از دیدگاه مدرسین و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد" به شماره ۲۰۸۸ می‌باشد، در نهایت بدینوسیله پژوهشگران مراتب تشکرو قدردانی خود را از مرکز توسعه‌ی آموزش پزشکی و معاونت پژوهشی دانشگاه به خاطر حمایت مالی اعلام می‌دارند.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

References

1- Endaleb B, Ahmadi Gh R. A Study of the Amount of Applying Teaching effectiveness criteria in Khorasgan Islamic Azad University from the view point of students in 2006-2007. *Danesh va pajoohesh dar oloome tarbiati*. 2007; 15: 67-82.

2- Khorshidi R. The survey of Quality of teaching doctoral courses at two time periodsin Shiraz University.Available from:http://shmotoun.ihcs.ac.ir/PDF/kongere/2/4.pdf

3- Dargahi H, Hamouzadeh P, Sadeghifar J. Criteria assessment of a expect teacher for effective teaching. *Payavard Salamat*. 2011; 4(3&4):91-98.

4- Baghiani Moghadam M H, Sharifirad G R, Rahaei Z , et al . Educational technology. *Sobhan*, 2009: 59.

5- Blanton L P, Pugach M C. Preparing general education teachers to improve outcomes for students with disabilities. American association of colleges for teacher education . 20005.

6- Gurney P. Five factors for effective teaching. *New Zealand Journal of Teachers' Work*. 2007; 4(2):89-98.

7- salehi Sh. Effective teaching. *Journal of Shahrekord Uuniversity of Medical Sciences* 2001; 3 (2): 12-21.

8- Balaraman P, Khan M, Fleming M , et al. Strategies for effective teaching A handbook for teaching assistants. 1995. Available from: http://www.engr.wisc.edu/services/elc/strategies .pdf

9- Empowering effective teachers: readiness for reform. Bill and Melinda Gates Foundation Research Brief 2010. Available from: http://www.gatesfoundation.org/united-states/Documents/empowering-effective-teachers-readiness-for-reform.pdf

10- Akiri A A, Ugborugbo N M. Teachers' effectiveness and students' academic performance in public secondary schools in Delta State, Nigeria. *Stud Home Comm Sci* 2009; 3(2): 107-113.

11- McColskey W, Stronge J H, Ward TJ & et al. Teacher effectiveness, student achievement, & national board certified teachers. Available from: www.nbpts.org.

12- Raoufi Sh, Seikhian A, Ebrahimzade F , et al. Designing a novel sheet to evaluate theoretical teaching quality of faculty members based on viewpoints of stakeholders and charles E. Glassick's scholarship principles. *Journal of Hormozgan University of Medical Sciences*. 2010; 14(3): 167-176. [Persian]

13- Sakarneh M. Effective teaching in inclusive classroom: Literature Review. The

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

University of New England, Armidale, NSW 2351, Australia. SAK04009. Available from: http://www .aare.edu.au/04pap/sak04009.pdf

14- Shabani Varaki B, Hossaingholizadeh R. Evaluation of college teaching quality. *Journal of Research and Planning in Higher Education* 2005; 12:1-21. [Persian]

15- Mozaffari N, Mohammadi M A,Dadkhah B.The specialties of a good master from the viewpoint of student of Ardabil University of medical science 2008. *Journal of Policy Research, School of Nursing and Midwifery Ardabil* . 2010; 12: 64-71. [Persian]

16- Nikneshan Sh, Nasresfahani A R, Mirshahjafari E , et al. The amount of used creative teaching methods and survey faculty members characterize gifted student point of view. *Studies in Education* . 2011; 11(2):145-64. [Persian]

17- Reichardt R. Toward a Comprehensive Approach to Teacher Quality. *Mid-continent Research for Education and Learning*. 2001. Available from: http://www.mcrel.org /PDF/PolicyBriefs/5012PI_PBTowardAComprehensive.pdf.

18- Asgari F, Mahjoob Moadab H. Comparing characteristics of an effective teaching from teachers' and students' point of view, *Guilan University of Medical Sciences. Strides in Development of Medical Education*. 2010; 7(1): 26-33. [Persian]

19- Zohoor A, Eslaminejad T. Teacher's effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman University of Medical Sciences. *Payesh Journal*.2002; 1(4): 5-13. [Persian]

20- Razavi M, Rabani A, Tavakol M. The evaluation of teaching in Tehran University of Medical Sciences and Health Services: Studens' point of view. *Tehran University Medical Journal*.1999; 57(3): 70-8. [Persian].

21- Ramezani T, Dortaj Ravari E. Characteristics of effective teachers and pertinent effective educational factors according to the teachers and students' point of view in schools of nursing, kerman University of Medical Sciences. S*tudies in Development of Medical Education*.2009; 6(2): 139-48. [Persian]

22- Mazloomy Mahmood Abad S S, Rahaei Z, Ehrampoush M H, et al. The characteristics of an expert faculty member based on view points of medical students,Yazd, 2008. *Journal of Hormozgan University of Medical Sciences*. 2010; 14(3): 226-33. [Persian]

23- Miller K. School teacher and leadership impacts on student achievement [policy brief]. Aurora, CO: Mid-continent . Research for Education and Learning. 2003.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

Available from: http://www.mcrel.org/PDF/PolicyBriefs/5032PI_PBSchoolTeacherLeaderBrief.pdf

24- Hassan Zahraei R, Atash Sokhan G, Salehi Sh , et al. Comparing the factors related to the effective clinical teaching from faculty members' and students' points of view. *Iranian Journal of Medical Education* . 2008; 7 (2) :249-56. [Persian]

25- Goldhaber D, Anthony E. Can teacher quality be effectively assessed? This is an updated version of a paper of the same title previously posted on the Urban Institute website on 2004. Available from: http://www.urban.org/UploadedPDF/410958NBPTSOutcomes.pdf

26- Grant L, Stronge J H, Popp P. Effective teaching and At-Risk/Highly mobile students: What do award-winning teachers do?2008. Available from: http://center.serve.org/nche/downloads/eff_teach.pdf.

27- National center for learning disabilities. teacher effectiveness and professional development. 2010. Available from: http://www.ncld.org.

28- Cakmak M. The Perceptions of student teachers about the effects of class size with regard to effective teaching process. The qualitative report. 2009; 14: 395-408.

29- Gourneau, B. Five attitudes of effective teachers: Implications for teacher training. *Essays in Education*. 2005; 13: 1-8.

30- Chait, R. Ensuring effective teachers for all students: Six state strategies for attracting and retaining effective teachers in high-poverty and high-minority schools. Washington, DC: Center for American Progress. 2009. Available from: http://www.americanprogress.org/issues/2009/05/effective_teachers.html.

31- Shakurnia A, Motlagh M E, Malayeri A R , et al. Students' opinion on factors affecting faculty evaluation in Jondishapoor Medical University. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 2(5): 109-17.

32- Ghafourian Boroujerdni M, Shakurnia A. A survey on teachers' attitudes towards the feedback of evaluation results and improvement of teaching quality in Ahvaz Medical Sciences University. *Iranian Journal of Medical Education* . 2002; 2: 25.

33- Arboni F, Nourian A, Bakhshodeh H. A Survey of students and academic members' views about masters evaluation regarding the quality of teaching. *Journal of Medical Education Development*. 2011; 3(5): 1-10.

34- Naderi N, Abedini S, Asghari N , et al. Assessment of education quality of basic

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

sciences based on medical students' Perspective. *Journal of Hormozgan University of Medical Sciences.* 2010; 14(3): 206-12.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]

The Characteristics of Effective Teaching Based on Viewpoints of Shahid Sadoqi University of Medical Sciences

Mirmohammadi Meybodi S J[1], Mazloomi Mahmodabadi SS[2], Sharifpour Z[1] , Shahbazi H[1], Mohamadlo A[1]

[1] Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran.

Dept. of Disease Control, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences,Yazd, Iran [2]

Corresponding Author: Sharifpoor Z , Shahid Sadoughi University of Medical Sciences-Yazd,Iran.

Email: zahrasharifpoor@yahoo.com

Background and Objective: Effective teaching is a set of teacher's behaviors that causes educational goals to be obtained and the quality of education to be improved. Students' feedback on teaching as the main stakeholders with tangible information for evaluation of teachers provides special information for the teacher who can take advantage of it to be more effective and improve his or her performance. Therefore, we decided to study the characteristics effective teaching based on viewpoints of medical students at Yazd Shaheed Sadoqi University of Medical Sciences.

Material and Methods: The study is descriptive-analytical. The population consisted of 256 students studying at Yazd Medical Sciences University. Data collection instrument was a questionnaire whose reliability and validity were confirmed in previous studies. A multi-staged stratified sampling method was used to collect data. SPSS, Chi square test, ANOVA and T-test were run.

Results: The survey results indicated that the priorities for effective teaching were teacher personality, teaching skills, personal attributes, assessment of skills, and observing educational rules. On the whole, according to the students, the most important characteristics of effective teaching are student mastery of the course (2.76), teachers' politeness (2.73) and their respect for students (2.7).

Conclusion: Based on students' views, holding appropriate and targeted workshops and training courses, empowering teachers with new and effective teaching methods, and research-based instructional strategies are vital. Also, teaching communication skills as well as good evaluation techniques are important.

Keywords: Effective Teaching, View, Students, Yazd

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1391.5.9.4.9]